

МАРИЈА МАРТИНОВИЋ
ИВАН РАТКАЈ*

ГЕНЕЗА И НАСЕОБИНСКИ РАЗВОЈ ГАЦИНОГ ХАНА

Садржај: Током вишевековног развитка Гаџиног Хана дошло је до многобројних промена демографских, морфо-физиономских и функционалних карактеристика насеља. У досадашњем развоју можемо издвојити три главне фазе: руралну (од оснивања насеља до ослобођења од Турака), прелазну или мешовиту (од 1878. до почетка 60-их година XX века) и иницијалну урбану насеобинску фазу (од почетка 60-их година XX века до наших дана). Оне се разликују по времену трајања, друштвено-економским условима битним за развој насеља и значају просторно-функционалног повезивања Гаџиног Хана, као гравитационог средишта, са насељима у окружењу.

Кључне речи: насеље, развој, промене, трансформација насеља.

Abstract: During many centuries of its settlements evolution, Gadžin Han went through many demographic, morpho-physiognomic and functional changes. The development of Gadžin Han can be divided into three main phases: rural (from the first settlers to the liberation from the Turks), combined (from 1878. to the beginning of 60s of the 20th century) and initial urban phase (from the beginning of 60s of the 20th century till today). There is a difference between them in: durability, socio-economical characteristics crucial for development of settlement and importance of spatial-functionally connectins between Gadžin Han, as a gravitational node, and surrounding settlements.

Key words: settlement, development, changes, settlement transformation.

Опште географске одлике

Гаџин Хан је лоциран у Запањској котлини (421 km², 42 насеља и 12.759 становника), на долинским странама (већи део на десној) Кутинске реке, код ушћа њених десних притока – Копривничке реке и Венежице. Просторно се развија (270–320 m) у северозападном подножју Суве планине (1810 m), источном подножју Селичевике (903 m) и североисточном подножју Бабичке Горе (1059 m). Налази се с обе стране регионалног пута Ниш–Равна Дубрава са крацима ка Власотинцу и Бабушници, 10 km јужно од понишавских међународних комуникација – железничке пруге (Париз–Београд–Ниш–Софија–Истамбул) и огранка В (Ниш–Софија–Истамбул) главног коридора Х (Салцбург–Љубљана–Загреб–Београд–Скопље–Солун). У макрогеографској регионализацији Гаџин Хан припада Планинско-котлинској области Србије, а његова удаљеност од суседних регионалних центара износи: 22 km од Ниша, 53 km од Пирота и 70 km од Лесковца.

---

* **Мр Марија Мартиновић**, асистент, Географски факултет, Београд, Студентски трг 3/3.
Мр Иван Раткај, асистент, Географски факултет, Београд, Студентски трг 3/3.

Гацин Хан припада истоименој катастарској општини, чија површина износи 755 ha. Грађевински рејон насеља обухвата 120 ha или 15,9% површине атара.

Значајну компоненту свеукупног демографског развојка Гаџиног Хана представља кретање његове укупне популације, које испољава следеће карактеристичне промене и тенденције:

- динамичан демографски пораст од ослобођења од Турака 1878. до 1921, када је укупно становништво увећано 2,1 пута (индекс пораста 215,4);
- умерен демографски развој у периоду 1921–1953, када је укупна популација увећана 1,4 пута (индекс пораста 144,3);
- смањење укупног становништва од 1953. до 1961. године (просечно годишње опадање износило је 7 становника) и
- континуиран и умерен пораст укупне популације од 1961. до наших дана – у периоду 1961–2002. становништво је увећано 1,4 пута (индекс пораста 141,6).

Табела 1. Кретање укупне популације Гаџиног Хана од 1878. до 2002. године

Година	Број становника	Индекс пораста
1878.	306	-
1921.	659	215,4
1948.	931	141,3
1953.	951	102,1
1961.	879	92,4
1971.	903	102,7
1981.	997	110,4
1991.	1.123	112,6
2002.	1.245	110,9

Извор: Попис људства Србије у ослобођеним крајевима, Државопис Србије, свеска XI, Београд, 1882; Речник места, Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Народна Просвета, Београд, 1925. и Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991. и 2002, Републички завод за статистику Србије, Београд, 2004.

Густина насељености Гаџиног Хана и његовог атара, као индикатор друштвене искоришћености земљишта, има позитивне развојне тенденције у савременом периоду, што је резултат преразмештаја становништва на релацији: општинско гравитационо залеђе – Гацин Хан. Од 1961. до 2002. забележен је пораст опште густине насељености атара (за 0,4 становника/ha) и насеља (за 3,1 становника/ha).

Табела 2. Гаџин Хан – кретање опште густине насељености (ст./ha) атара и насеља од 1961. до 2002. године

Година	Густина насељености	
	атара	насеља
1961.	1,2	7,3
1971.	1,2	7,5
1981.	1,3	8,3
1991.	1,5	9,4
2002.	1,6	10,4

Промене економских карактеристика становништва после Другог светског рата су значајне и разноврсне. Индустријски развој Гаџиног Хана и, у првом реду, суседног градског насеља и макрорегионалног центра – Ниша, утицао је на просторну и социјално-економску трансформацију Гаџиног Хана. То се првенствено огледа у наглом повећању непољопривредног становништва. Учешће неаграрне у укупној популацији 1971. износило је 59,8%, а 2002. године 97,7%. Укупно активно становништво бележи опадање (1971. – 54,3%, 2002. – 48,5%), као и издржавано становништво (1971. – 42,9%, 2002. – 31,7%), док је број лица са личним приходом у порасту (1971. – 2,7%, 2002. – 19,8%).

Табела 3. Активност становништва Гаџиног Хана 1971. и 2002. године

Активност становништва	1971.		2002.	
	Број	Процент	Број	Процент
Пољопривредно	363	40,2	29	2,3
Активно пољопривр.	264	29,2	19	1,6
Непољопривредно	540	59,8	1.216	97,7
Активно	490	54,3	603	48,5
Лица са лич. приходом	23	2,7	246	19,8
Издржавано	387	42,9	395	31,7

Извор: Пољопривредно становништво, Попис становништва и станова 1971, књ. 11, Савезни завод за статистику, Београд, 1973; Пољопривредно становништво, Попис становништва, домаћинства и станова у 2002, књ. 7, Републички завод за статистику, Београд, 2003. и Активност и пол, Попис становништва, домаћинства и станова у 2002, књ. 5, Републички завод за статистику, Београд, 2003.

Савремени друштвено-економски развој резултирао је реструктурирање активног становништва по секторима делатности. Примарни сектор привреде, који је доминирао у економској структури запослене популације 1971. (54,1% укупног активног становништва) има изразито негативну развојну тенденцију (2002. – 4% укупног активног становништва). Терцијарни сектор делатности у истом периоду бележи опадање (1971. – 16,1%, 2002. – 11% укупног активног становништва). Динамиком пораста истиче се секундарни сектор привреде (1971. – 15,4%, 2002. – 53%), а потом квартални (1971. – 16,1%, 2002. – 27% укупног активног становништва).

Табела 4. Активност становништва Гаџиног Хана по групама делатности 1971. и 2002. године

Сектор	1971.		2002.	
	Број	Процент	Број	Процент
Примарни	263	54,1	19	4,0
Секундарни	75	15,4	251	53,0
Терцијарни	64	13,2	52	11,0
Квартарни	78	16,1	128	27,0
Непознато	6	1,2	24	5,0

Извор: Делатност, Попис становништва и станова 1971, књ. 10, Савезни завод за статистику, Београд, 1974. и Делатност и пол, Попис становништва, домаћинства и станова у 2002, књ. 6, Републички завод за статистику, Београд, 2004.

По функционалној типологији насеља (Грчић М., Грчић Љ., 2002), где је као основни показатељ коришћена социо-економска структура активног становништва (троделна структура делатности – примарни, секундарни и терцијарни), Гаџин Хан је 1971. припадао умерено аграрним насељима, а 2002. године умерено индустријским насељима.

Периодизација развоја насеља

Од оснивања до наших дана развој Гаџиног Хана обележен је многобројним променама демографског, морфо-физиономског и функционалног карактера. У досадашњем насеобинском развоју могу се издвојити три главне фазе, које се разликују по значају и интензитету његовог просторно-функционалног повезивања са насељима у окружењу, чије је гравитационо средиште. То су: рурална, прелазна (мешовита) и иницијална урбана насеобинска фаза.

Рурална насеобинска фаза, најдужа по трајању, почиње од најранијих трагова насељености пронађених на простору данашњег Гаџиног Хана и завршава се 1878, када је Заплање ослобођено од Турака. Током ове фазе, када носи географско име Кутина, представљао је мало сеоско насеље (1878. – 306 становника). Поред пољопривре-

дне производње, која је углавном задовољавала сопствене потребе руралних домаћинстава, већи привредни значај имало је занатство. На завршетку ове фазе, након изградње хана (у народу "Гацин" хан) поред пута ка Нишу, поједина рурална домаћинства се из села премештају на нову локацију, где је временом формиран физиономски део – Гацин хан, данашњи центар насеља.

Прелазна (мешовита) насеобинска фаза обухвата период од 1878. до почетка 60-их година XX века. Током ове развојне фазе долази до популацијског и економског јачања насеља. Динамика пораста укупног становништва израженија је у првој половини мешовите насеобинске фазе, када је популација увећана 2,2 пута (током друге половине увећана је 1,3 пута). Поред интензивног развоја занатске и трговинске функције, који је најизраженији између два светска рата, снажније се развијају и друге функције, поготово кварталне (административно-управна и културно-просветна функција). Једна од значајних карактеристика ове насеобинске фазе је територијално ширење насеља и спонтано обликовање и уређење његовог централног дела.

Иницијална урбана насеобинска фаза траје од почетка 60-их година XX века до наших дана. Савремени развој и трансформација Гациног Хана у насеље већег геопросторног значаја резултат је многобројних друштвено-економских елемената и фактора. Основне карактеристике иницијалне урбане фазе су: значајан популацијски раст насеља (укупно становништво увећано је 1,4 пута), индустријализација насеља, која почиње 1961. отварањем погона "ЕИ Пластика" из Ниша, пораст функционалног капацитета насеља, као резултат развоја индустријске функције, али и јачања других спољних функција (културно-просветне, здравствене и др.), формирање разгранате просторно-утицајне сфере, делимично планско обликовање физиономске структуре насеља, које данас добија планске смернице – од 2003. у току је израда Генералног урбанистичког плана Гациног Хана, и др.

Насеобинска еволуција и геопросторне промене

Насеобинска историја Запања има вишевековни континуитет. У Гацином Хану и околини, од давнина погодним за формирање људских насеља, постоје многобројни трагови раније насељености. Међутим, неки од њих су временом уништени, а преостали су, углавном, лоше очувани или непотпуно научно истражени. Уз то, писани подаци везани за насеобинску еволуцију до краја XIX века су малобројни и не пружају прецизнији увид у проблематику генезе и насеобинског развоја Гациног Хана.

Најстарији археолошки налази датирају из неолита. У непосредној околини Гациног Хана – атари села Краставче, Гркиња, Горњи и Доњи Барбеш, пронађено је више камених секира које се чувају у Народном музеју у Нишу. Материјални трагови из бронзаног доба регистровани су у селима Миљковац и Велики Крчмир (Симоновић Д., 1982). Значајни трагови раније насељености у Гацином Хану и околини потиче из античког периода. Римски војнички друм – *Via Militaris (Singidunum–Naissus–Remisiana–Serdica–Constantinopolis)*, пролазио је 10 km северно од данашњег Гациног Хана. У то време кроз Запање је, највероватније, трасиран римски пут другог реда, који се одвајао од наведеног путног правца и водио кроз Првокутинску клисуру, преко Гациног Хана и Свођа за Ћустендил (*Pautalia*). Због значаја наведених саобраћајница Римљани су, а каснији и Византинци, на војно-стратешки значајним локалитетима саградили утврђења. Крајем XIX века у атару Гациног Хана евидентирани су остаци римског пута и рушевине кастела (локалитет Карлички камен), а у непосредној околини значајем се истичу остаци римских кастела у атарима села Тасковићи и Калетинац (Каниц Ф., 1986).

У средњовековном периоду значајан моменат за насеобински развој Запања био је измештање *Via Militaris*, чија је првобитна средњовековна траса од Ниша во-

дила долином Кутинске реке – кроз данашња насеља Прва Кутина, Лазарево Село, Та-сковићи и Гаџин Хан, Суву планину је прелазила преко Змијине ливаде и развођем Црвене и Јелашничке реке ишла ка Белој Паланци (Зиројевић О., 1970). Цариградски друм је водио овом трасом до краја XV или почетка XVI века, од када је у употреби био друм долином Јелашничке реке, а од 1862. Митхад-пашин пут (Костић М., 1955). Турски катастарски попис из 1498. године помиње Заплање (по положају ”иза” или ”за” планина) са 22 насеља (Бојанић Д., 1983), која су од XV до XVIII века улазила у састав Софијског и Смедеревског санџака (Зиројевић О., 1974), а од почетка XIX века у састав Нишког пашалука (Ризај С., 1970). Гаџин Хан се у писаним документима не помиње до ослобођења од Турака (1878), али је евидентно да је насеље постојало у време турске окупације, под називом Кутина, с тим што је немогуће прецизније утврдити време његовог оснивања. На то, између осталог, указују и староседелачке фамилије – Мишинска, Ловранска и Калавардина, које су живеле у Кутини током турске владавине, када се насеље налазило на старој локацији, 2 km источно од данашњег центра. Пут који је из Ниша пролазио кроз Кутину заобилазио је узвишење Срог, које су Турци средином XIX века ”прокопали” да би скратили и исправили пут који пролази кроз садашњи центар, а насеље је по томе добило назив Прокопова Кутина (по другом предању, представља једну од четири Кутине у долини Кутинске реке које носе називе по браћи Прокопу, Емину, Драшку и сестри Мари). У турско време изграђен је хан (на месту данашњег дома културе), чији је власник био Станко (надимак Гаџа), по коме је најпре физиономски део (1921. – 127 становника) био познат као Гаџин хан, а од 1944. године је то званични географски назив насеља (Симоновић Д., 1982).

Након ослобођења од Турака прва управна организација спроведена је маја 1878, када је Нишки округ подељен на нишки, белопаланачки и копривнички срез, чије је средиште била Прокопова Кутина (Милићевић М., 1884), која је 1921. била и центар истоимене општине (1921. – 2.806 становника) за насеља Прокопова Кутина, Копривница, Јагличје и засеок Гаџин Хан (Речник места, 1925).

Крај XIX и почетак XX века обележен је интензивним насеобинским преображајем. Прокопова Кутина у том периоду бележи динамичан демографски развој (1878–1921. укупно становништво увећано је 2,1 пута). По демографској типологији сеоских насеља у Србији (Симоновић Ђ., 1980) Прокопова Кутина је 1921. припадала насељима средње величине. У то време формиране су данашње фамилије (групе сродничких кућа) Станикинска, Милијина и Ораовска, чији су преци досељени из околних насеља (Калетинац, Линово и др.). Пораст укупне популације праћен је територијалним ширењем Прокопове Кутине, који је имао спонтани (стихијски) карактер. Уређен је централни део насеља (у то време познат као Гаџин хан), где се поред ”Гаџиног” хана налазила општинска зграда, чесма, неколико кафана и воденица.

Интензиван свеукупни развој Прокопове Кутине након ослобођења од Турака утицао је на њено прерастање у гравитациони центар Заплања. Овај период окарактерисан је порастом функционалног капацитета – развијају се административно-управна, занатска, трговинска, саобраћајна и културно-просветна функција. Главну привредну снагу Прокопове Кутине непосредно по ослобођењу представљало је породично газдинство и занатство (још у турско време неговани су многи занати – мутавцијски, коларски, столарски, опанчарски и др.). Занатство и трговина се убрзано развијају, тако да је између два светска рата регистровано 35 занатских и трговинских радњи. Године 1920. основана је Гаџиноханска земљорадничка-набављачка задруга, а 1932. Месна задруга за пољопривредни кредит (Симоновић Д., 1982). Између два светска рата више пута је обнављан пут Ниш–Гаџин Хан–Равна Дубрава, а 1935. успостављена је и аутобуска линија до Ниша. У то време родила се идеја о изградњи пруге уског колосека од Ниша ка Нишкој Бањи и долином Кутинске реке, преко Гаџиног Хана, до

Власотинца, али се након расписивања јавног конкурса 1924. одустало од њене реализације (Тариташ С., 2001).

Савремени развој Гаџиног Хана окарактерисан је променом квантитативних и квалитативних обележја насеља насталих под интеракцијским дејством насеобинско-географских процеса – индустријализације, урбанизације и деаграризације. После Другог светског рата присутне су демографске (повећање популационе величине насеља, промена демографских структура и др.), физиономске (територијално ширење насеља, промена намена површина и др.) и функционалне промене (пораст функционалног капацитета, убрзан развој старих и појава нових функција и др.).

Основна карактеристика демографског развоја Гаџиног Хана у периоду 1948–2002. је значајан и континуиран пораст укупног становништва, које је увећано 1,3 пута (индекс пораста 2002/1948. износи 133,7). Прерастање Гаџиног Хана у гравитациони центар Запања имао је за последицу, између осталог, досељавање становништва, током савременог периода, већином из сеоских насеља Запања. Године 2002. имиграционо становништво чинило је 58,2% укупне популације (од тога је 68,4% досељено из сеоских насеља истоимене општине). Досељавање је било најинтензивније од 1961. до 2002. године, када је досељено 90,2% имиграционог становништва (Миграциона обележја, 2004).

Просторни развој Гаџиног Хана има спонтани карактер од оснивања до задњих година XX века. Најстарији (североисточни) физиономски део насеља је Село. Језгро данашњег централног дела насеља – Центар, формирано је средином XIX века. Нови физиономски делови основани су дуж путева ка Нишу – Бериња падина, и селу Јагличје – Корењача, поред старог друма ка Душнику – Венежица, и на левој долињској страни Кутинске реке – Дубрава и Викарник. После Другог светског рата постигнуте су значајни резултати у уређењу насеља: савремена електрификација извршена је 1945/46, водовод је изграђен 1970/71, путеви ка Нишу, Власотинцу, Бабушници и Пироту асфалтирани су 1975, дом културе са библиотеком и сталном поставком изложбе слика изграђен је 1970, центар насеља, где су подигнути споменици светом Сави и Драгутину Матићу, познатом као ”Око соколово” (солунац и извиђачу Првом светском рату), уређен је 90-их година XX века итд. Значајно је поменути и израду Програма за развој општине Гаџин Хан за период од 1997. до 2005. (Републички завод за развој, Београд), у коме су, између осталог, одређени основни правци развојне оријентације инфраструктуре, привреде, јавних служби и др. Делимично планско обликовање физиономске структуре Гаџиног Хана новијег је датума, док се плански утицаји огледају у основним одредбама ГУП-а, који је у изради од 2003. године. Њиме је, између осталог, предвиђено територијално ширење насеља (планирана површина грађевинског рејона износи 635 ha) изградњом стамбене зоне на левој долињској страни Кутинске реке, задржавање индустријске зоне у северном делу насеља, формирање спортско-рекреативне зоне дуж Кутинске реке и завршетак регулације њеног тока, као и реконструкција старе воденице на десној обали Кутинске реке, где је планирана изградња цркве (узвишење Чука) и формирање туристичко-рекреативног центра (Документациони материјал ЈП ”Завод за урбанизам” – Ниш).

Убрзани функционални развој Гаџиног Хана, који се огледа у порасту његовог функционалног капацитета, карактеристичан је, поред периода по ослобођењу од Турака (функционална трансформација насеља и његово прерастање у чвориште вишег хијерархијског ранга), од 60-их година XX века до данас. У овом периоду развија се индустријска функција, чији су носиоци: Друштвено предузеће за производњу конфекције и плетенина ”Затекс” (380 радника), Грађевинско предузеће ”Рад” (79 запослених), формирано 1975, Деоничарско друштво за производњу арматуре ”МИН-АГХ” (160 радника), основано 1980, и погон (73 радника) ”ЕИ Пластика” из Ниша, који је почео са радом 1961. године. Занатска функција, у односу на развојну фазу изме-

ђу два светска рата, има негативан тренд. Према општинској евиденцији, 2003. радило је 13 занатских радњи (6 производних и 7 услужних делатности). Трговинско-угоститељска функција, као и претходна, има локални значај. Огледа се у раду 19 малопродатних објеката (11 је власништво приватног сектора) и 7 угоститељских радњи. Поред административно-управне функције – центар истоимене општине (325 km², 34 насеља и 10.464 становника), за Гацин Хан је значајан и развој културно-просветне и здравствене функције. Предшколско образовање одвија се у Установи за децу предшколског узраста "Прва радост" (2002/2003. – 40 деце), а школско (прва школа почела је са радом 1905) у оквиру осморазредне ОШ "Витко и Света" (2002/2003. – 187 ученика), коју, осим из Гациног Хана, похађају и деца из околних насеља – Тасковићи, Гркиња, Чагровац, Марина Кутина, Лазарево Село и Прва Кутина. Носилац културних активности је Дом културе "Бранко Миљковић" (у знак сећања на познатог песника рођеног у Гацином Хану). Традиционалне културне манифестације су: Миљковићеве поетске свечаности (прва недеља јуна), Сабор свечарских оркестара Србије (последњи четвртак и петак јула), Колонија ликовних уметника Србије (5–15 јул) и "литије", које се одржава на дан Пренос моштију св. Николе (22. мај). Дом здравља "Гацин Хан" почео је са радом 1980. године.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Бојанић Д., (1983): **Ниш до Великог рата 1683**, Историја Ниша, књ. I, "Градина" и "Просвета", Ниш.
- Грчић М., Грчић Љ., (2002): **Мачва, Шабачка Посавина и Поцерина**, Географски факултет Универзитета у Београду, Београд.
- Зиројевић О., (1970): **Цариградски друм од Београда до Софије (1459–1683)**, Зборник историјског музеја Србије, бр. 7, Београд.
- Зиројевић О., (1974): **Турско војно уређење у Србији 1459–1683**, Београд.
- Каниц Ф., (1986): **Србија, земља и становништво**, Српска књижевна задруга, ИРО "Рад", Београд.
- Костић М., (1955): **О улози и значају Сићевачке клисуре за саобраћај, насеобине и људска кретања**, Зборник радова Географског института Природно-математичког факултета, св. 11, Београд
- Милићевић М., (1884): **Краљевина Србија**, Београд.
- Ризај С., (1970): **Устројство нишког елајета**, Врањски гласник, бр. VI, Врање.
- Симоновић Д., (1982): **Заплање**, "Градина", "Народна књига", и Етнографски институт САНУ, Ниш.
- Симоновић Ђ., (1980): **Уређење сеоских територија и насеља**, "Грађевинска књига", Београд.
- Тариташ С., (2001): **Портрет српског посланика**, "Просвета", Ниш.
- Активност и пол**, Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002, књ. 5, Републички завод за статистику, Београд, 2003.
- Делатност и пол**, Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002, књ. 6, Републички завод за статистику, Београд, 2004.
- Делатност**, Попис становништва и станова 1971, књ. 10, Савезни завод за статистику, Београд, 1974.
- Документациони материјал ЈП "Завод за урбанизам" – Ниш.
- Миграциона обележја**, Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002, књ. 8, Републички завод за статистику, Београд, 2004.
- Пољопривредно становништво**, Попис становништва и станова 1971, књ. 11, Савезни завод за статистику, Београд, 1973.
- Пољопривредно становништво**, Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002, књ. 7, Републички завод за статистику, Београд, 2003.
- Попис људства Србије у ослобођеним крајевима**, Државопис Србије, свеска XI, Београд, 1882.
- Речник места**, Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Народна Просвета, Београд, 1925.
- Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991. и 2002**, Републички завод за статистику Србије, Београд, 2004.

MARIJA MARTINOVIĆ
IVAN RATKAJ

S u m m a r y

GENESIS AND DEVELOPMENT OF GADŽIN HAN

The effects of physico-geographic and social factors (historic, political, economic, demographic etc.) on the genesis and overall development of the Gadžin Han were significant in all historic eras – from the first settlers to the present day, but it changed through history. During many centuries of its settlement evolution, which had three main phases – rural, combined and initial urban, Gadžin Han transformed considerably. As the main settlements changes, we can emphasize the change of demography (population increase, change of the demographic structure etc.), morpho-physiognomic (growing of the settlement in area, changes in purpose of the land, etc.) and functional character of the settlement (growing of functional capacity, appearance and development of new functions etc.).